

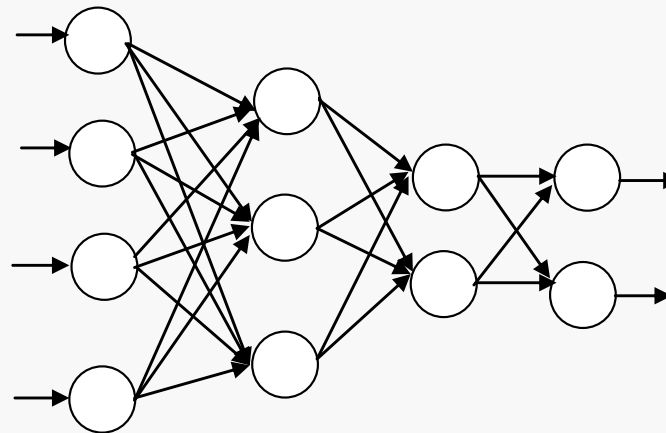
Το Πολυεπίπεδο Perceptron

Διαφάνειες από ΕΑΠ-ΠΛΗ31

Α. Λύκας, Παν. Ιωαννίνων

Το Πολυεπίπεδο Perceptron (MultiLayer Perceptron (MLP))

- Δίκτυο πρόσθιας τροφοδότησης (feedforward).
- Οι νευρώνες οργανωμένοι σε **επίπεδα ή στρώματα (layers)**: δεν υπάρχουν συνδέσεις μεταξύ νευρώνων του ίδιου επιπέδου.

επίπεδο
είσοδου

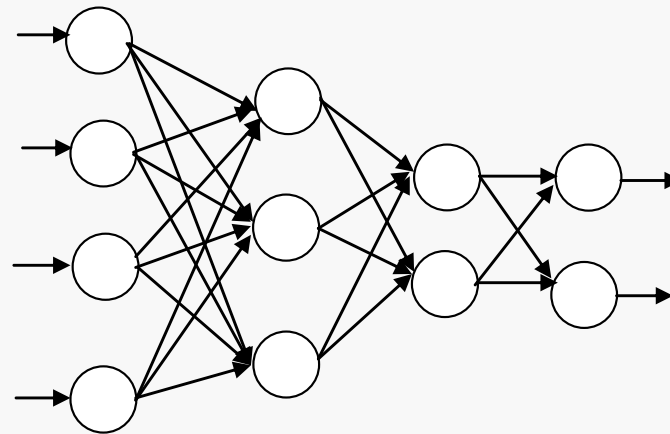
1^ο κρυμμένο
επίπεδο

2^ο κρυμμένο
επίπεδο

επίπεδο
εξόδου

Το Πολυεπίπεδο Perceptron (MLP)

- Επίπεδο εισόδου, **ένα ή περισσότερα κρυμμένα επίπεδα μη γραμμικών νευρώνων** εσωτερικού γινομένου, επίπεδο εξόδου.
- Πλήρης διασύνδεση μεταξύ των νευρώνων δύο διαδοχικών επιπέδων. **Συνήθως δεν** επιτρέπονται συνδέσεις μεταξύ νευρώνων που ανήκουν σε επίπεδα που δεν είναι διαδοχικά.

επίπεδο
είσοδου

1^ο κρυμμένο
επίπεδο

2^ο κρυμμένο
επίπεδο

επίπεδο
εξόδου

Το Πολυεπίπεδο Perceptron (MLP)

- Συμβολισμός i^ℓ : νευρώνας i του ℓ επιπέδου.
- $u_i^{(\ell)}$: τη συνολική είσοδο στο νευρώνα
- $y_i^{(\ell)}$: την έξοδο του νευρώνα
- $\delta_i^{(\ell)}$: το σφάλμα του νευρώνα
- $w_{i0}^{(\ell)}$: την πόλωση του νευρώνα (ή $b_i^{(\ell)}$)
- g_ℓ : τη συνάρτηση ενεργοποίησης των νευρώνων στο επίπεδο ℓ
- d_ℓ : τον αριθμό των νευρώνων στο επίπεδο ℓ
- $w_{ij}^{(\ell)}$: βάρος της σύνδεσης από το νευρώνα $j^{\ell-1}$ στο νευρώνα i^ℓ

Το Πολυεπίπεδο Perceptron (MLP)

- Έστω ένα MLP με d εισόδους, p εξόδους και H κρυμμένα επίπεδα. Το επίπεδο εισόδου είναι το μηδέν το επίπεδο εξόδου το $H+1$. ($d_0 = d$, $d_{H+1} = p$)
- **Ευθύ πέρασμα (forward pass)** (δοθέντος του διανύσματος εισόδου υπολογίζεται το διάνυσμα εξόδου):
- Επίπεδο εισόδου: $y_i^{(0)} = x_i$, $y_0^{(0)} = x_0 = 1$
- Κρυμμένα επίπεδα και επίπεδο εξόδου: Για $h=1, \dots, H+1$

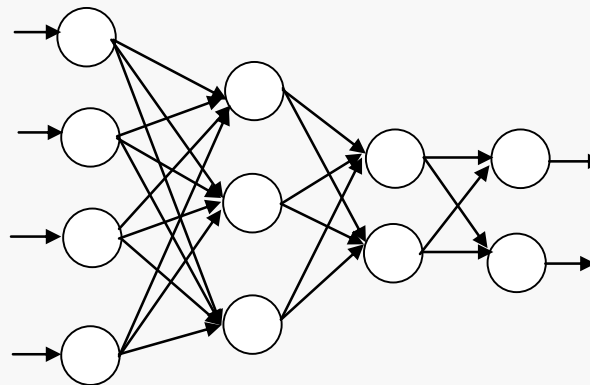
$$u_i^{(h)} = \sum_{j=0}^{d_{h-1}} w_{ij}^{(h)} y_j^{(h-1)} \iff u_i^{(h)} = \sum_{j=1}^{d_{h-1}} w_{ij}^{(h)} y_j^{(h-1)} + w_{i0}^{(h)}, \quad i=1, \dots, d_h$$

$$y_i^{(h)} = g_h(u_i^{(h)}) \quad i=1, \dots, d_h, \quad y_0^{(h)} = 1$$

- Έξοδος του δικτύου: $o_i = y_i^{(H+1)} \quad i=1, \dots, p$

Το Πολυεπίπεδο Perceptron (MLP)

- Η συνάρτηση ενεργοποίησης των **κρυμμένων νευρώνων** είναι **μη γραμμική** (συνήθως **λογιστική**: $\sigma(u)=1/(1+\exp(-u))$).
- Στο **επίπεδο εξόδου** η συνάρτηση ενεργοποίησης είναι συνήθως **γραμμική ή λογιστική** ανάλογα με το πρόβλημα που έχουμε να επιλύσουμε.
- Για προβλήματα ταξινόμησης προτιμάται η λογιστική και για προβλήματα συναρτησιακής προσέγγισης η γραμμική.

επίπεδο
είσοδου

1^ο κρυμμένο
επίπεδο

2^ο κρυμμένο
επίπεδο

επίπεδο
εξόδου

Υπολογιστικές Δυνατότητες του MLP

- Το MLP υλοποιεί συναρτησιακή προσέγγιση (απεικόνιση) από το χώρο των εισόδων στο χώρο των εξόδων.
- Η απεικόνιση που επιθυμούμε να υλοποιήσουμε καθορίζεται από τα παραδείγματα εκπαίδευσης.
- Το MLP χαρακτηρίζεται από την ιδιότητα της **παγκόσμιας προσέγγισης** (universal approximation): **ένα MLP με τουλάχιστον ένα κρυμμένο επίπεδο με μη γραμμικούς νευρώνες μπορεί να προσεγγίσει οποιαδήποτε συνάρτηση με οποιαδήποτε ακρίβεια, αυξάνοντας επαρκώς τον αριθμό των κρυμμένων νευρώνων.**
- Η ιδιότητα αυτή είναι θεωρητικά μόνο σημαντική, αλλά δεν είναι πρακτικά χρήσιμη.

Υπολογιστικές Δυνατότητες του MLP

- Η ύπαρξη των **μη γραμμικών κρυμμένων νευρώνων** προσδίδει στο MLP τις αυξημένες υπολογιστικές δυνατότητες.
- Το MLP **μπορεί** να επιλύσει προβλήματα ταξινόμησης που είναι **μη γραμμικά** διαχωρίσιμα.
- **Θεωρητικά** μπορεί να υλοποιήσει οποιαδήποτε επιφάνεια διαχωρισμού όσο πολύπλοκη και εάν είναι.
- Συνήθως βάζουμε 1 ή 2 κρυμμένα επίπεδα – τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούνται και περισσότερα (deep neural networks)

Εκπαίδευση του MLP

- Έστω **σύνολο εκπαίδευσης** $D=\{(x^n, t^n)\}$, $n=1, \dots, N$.
- $x^n=(x_{n1}, \dots, x_{nd})^T$, $t^n=(t_{n1}, \dots, t_{np})^T$ (πρόβλημα συναρτησιακής προσέγγισης).
- Θα πρέπει το MLP να έχει d νευρώνες στο επίπεδο εισόδου και p νευρώνες στο επίπεδο εξόδου.
- Θα πρέπει ο χρήστης να καθοριστεί η υπόλοιπη αρχιτεκτονική: κρυμμένα επίπεδα, αριθμός κρυμμένων νευρώνων ανά επίπεδο, είδος συναρτήσεων ενεργοποίησης.
- $o(x^n; w)$: το διάνυσμα εξόδου του MLP όταν το διάνυσμα εισόδου είναι το x^n , και $w=(w_1, w_2, \dots, w_L)^T$ είναι ένα διάνυσμα στο οποίο συγκεντρώνουμε όλα τα βάρη και τις πολώσεις.
- Εκπαίδευση: καθορισμός του διανύσματος w .

Εκπαίδευση του MLP

- Στην περίπτωση που για κάποιο διάνυσμα βαρών w η εκπαίδευση **είναι τέλεια** θα ισχύει ότι (διανυσματική ισότητα):
 - $o(x^n; w) = t^n$ για κάθε $n=1, \dots, N$
- ή ισοδύναμα
 - $o_m(x^n; w) = t_{nm}$ για κάθε $n=1, \dots, N, m=1, \dots, p$
- Σε αναλογία με τον απλό νευρώνα ορίζουμε την **τετραγωνική συνάρτηση σφάλματος**

$$E(w) = \frac{1}{2} \sum_{n=1}^N \|t^n - o(x^n; w)\|^2 = \frac{1}{2} \sum_{n=1}^N \sum_{m=1}^p (t_{nm} - o_m(x^n; w))^2$$

↓

$$E(w) = \sum_{n=1}^N E^n(w), \quad E^n(w) = \frac{1}{2} \|t^n - o(x^n; w)\|^2 = \frac{1}{2} \sum_{m=1}^p (t_{nm} - o_m(x^n; w))^2$$

Εκπαίδευση του MLP

$$E(\mathbf{w}) = \sum_{n=1}^N E^n(\mathbf{w}), \quad E^n(\mathbf{w}) = \frac{1}{2} \|\mathbf{t}^n - \mathbf{o}(\mathbf{x}^n; \mathbf{w})\|^2 = \frac{1}{2} \sum_{m=1}^p (t_{nm} - o_m(\mathbf{x}^n; \mathbf{w}))^2$$

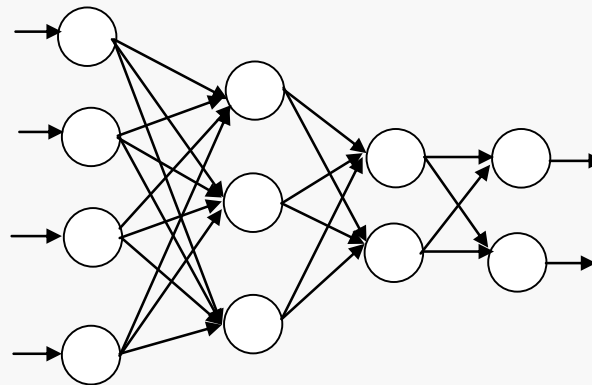
- Το $E(\mathbf{w})$ ως άθροισμα τετραγώνων των σφαλμάτων ανά παράδειγμα $(\mathbf{x}^n, \mathbf{t}^n)$ έχει κάτω φράγμα την τιμή μηδέν η οποία προκύπτει όταν έχουμε τέλεια εκπαίδευση.
- Εκπαίδευση του MLP: **ενημέρωση του διανύσματος των βαρών \mathbf{w} με σκοπό την ελαχιστοποίηση του τετραγωνικού σφάλματος $E(\mathbf{w})$.**
- Όπως και στον απλό νευρώνα η μέθοδος ελαχιστοποίησης που έχει ευρύτερα χρησιμοποιηθεί είναι η **μέθοδος της gradient descent**.
- Χρειάζεται ο υπολογισμός των **μερικών παραγώγων** του σφάλματος E^n ως προς τα βάρη w_i :
κανόνας οπισθοδιάδοσης σφάλματος (error backpropagation)

Μέθοδος backpropagation

- **Τεχνική υπολογισμού των μερικών παραγώγων του σφάλματος για ένα παράδειγμα (x,t) ως προς τα βάρη σε ένα δίκτυο πρόσθιας τροφοδότησης με νευρώνες εσωτερικού γινομένου και παραγωγίσιμες συναρτήσεις ενεργοποίησης (MLP).**
- **Πήρε το όνομά της από το γεγονός ότι βασίζεται στην προς τα πίσω διάδοση διαμέσου του δικτύου των σφαλμάτων που προκύπτουν στις εξόδους του δικτύου.**
- **Για τον υπολογισμό των σφαλμάτων η ροή των υπολογισμών είναι από την έξοδο προς την είσοδο.**
- **Υπολογίζονται επιμέρους τιμές σφαλμάτων για τους κρυμμένους νευρώνες του δικτύου.**

Μέθοδος backpropagation

- Έστω το παράδειγμα (x^n, t^n) και θέλουμε να υπολογίσουμε τις μερικές παραγώγους του σφάλματος E^n ως προς τα βάρη του MLP.
- Αλγόριθμος back-propagation: δύο περάσματα κατά την εκτέλεση των υπολογισμών: **ευθύ πέρασμα (forward pass)**, και το **αντίστροφο πέρασμα (reverse pass)**.

επίπεδο
είσοδου

1^ο κρυμμένο
επίπεδο

2^ο κρυμμένο
επίπεδο

επίπεδο
εξόδου

Μέθοδος backpropagation

- **Ευθύ πέρασμα:** Για διάνυσμα εισόδου x^n υπολογίζεται η έξοδος y κάθε νευρώνα του δικτύου.
- **Αντίστροφο πέρασμα (υπολογισμός σφάλματος δ κάθε νευρώνα)**
 - αρχίζει από το επίπεδο εξόδου ($H+1$), όπου συγκρίνονται οι τελικές έξοδοι o_i του δικτύου με τις επιθυμητές t_{ni} παράγοντας **το σφάλμα στις εξόδους** του MLP.
 - Κατόπιν **τα σήματα σφάλματος διαδίδονται προς τα πίσω στο δίκτυο** και υπολογίζεται σταδιακά **το σφάλμα για τους νευρώνες κάθε επιπέδου** από το τελευταίο κρυμμένο επίπεδο έως το πρώτο κρυμμένο επίπεδο.
- **Μερική παράγωγος βάρους σύνδεσης:**
σφάλμα προορισμού \times έξοδος πηγής

Μέθοδος backpropagation

- Υπολογισμός σφαλμάτων (αντίστροφο πέρασμα)

- Νευρώνες εξόδου (επίπεδο $H+1$) (συν. ενεργοποίησης g_{H+1})

$$\delta_i^{(H+1)} = g'_{H+1}(u_i^{(H+1)})(o_i - t_{ni}), i=1, \dots, p$$

$$\delta_i^{(H+1)} = (o_i - t_{ni}), i=1, \dots, p \text{ (γραμμική συν. ενεργοποίησης)}$$

$$\delta_i^{(H+1)} = o_i(1-o_i)(o_i - t_{ni}), i=1, \dots, p \text{ (λογιστική συν. ενεργοποίησης)}$$

- Νευρώνες κρυμμένων επιπέδων: για επίπεδο $h=H, \dots, 1$ (συν. ενεργοποίησης g_h)

$$\delta_i^{(h)} = g'_h(u_i^{(h)}) \sum_{j=1}^{d_{h+1}} w_{ji}^{(h+1)} \delta_j^{(h+1)}, i=1, \dots, d_h$$

$$\delta_i^{(h)} = y_i^{(h)}(1 - y_i^{(h)}) \sum_{j=1}^{d_{h+1}} w_{ji}^{(h+1)} \delta_j^{(h+1)}, i=1, \dots, d_h \text{ (λογιστική συν. ενεργοποίησης)}$$

Μέθοδος backpropagation

- Μερική παράγωγος βάρους σύνδεσης:
σφάλμα προορισμού x έξοδος πηγής

$$\frac{\partial E^n}{\partial w_{ij}^{(h)}} = \delta_i^{(h)} y_j^{(h-1)}$$

- Μερική παράγωγος πόλωσης = σφάλμα του νευρώνα

$$\frac{\partial E^n}{\partial w_{i0}^{(h)}} = \delta_i^{(h)}$$

Εκπαίδευση MLP με gradient descent (ομαδική ενημέρωση)

1. Αρχικοποίηση: Θέτουμε $t:=0$, αρχικοποίηση βαρών $w(0)$ (τυχαίες τιμές στο διάστημα $(-1,1)$) και ρυθμού μάθησης η .
2. Σε κάθε επανάληψη t (εποχή), έστω $w(t)$ το διάνυσμα των βαρών

– Αρχικοποιούμε: $\frac{\partial E}{\partial w_i} = 0, i=1, \dots, L$

– Για $n=1, \dots, N$

- εφαρμογή του κανόνα backpropagation για το (x^n, t^n) και υπολογισμός των $\frac{\partial E^n}{\partial w_i}, i=1, \dots, L$

- ενημέρωση του μερικού αθροίσματος: $\frac{\partial E}{\partial w_i} := \frac{\partial E}{\partial w_i} + \frac{\partial E^n}{\partial w_i}$

– Ενημέρωση των βαρών: $w_i(t+1) = w_i(t) - \eta \frac{\partial E}{\partial w_i}, i=1, \dots, L$

– Έλεγχος τερματισμού. Αν όχι, $t:=t+1$, goto 2

Εκπαίδευση MLP με gradient descent (σειριακή ενημέρωση)

1. Θέτουμε $t:=0$, αρχικοποίηση βαρών $w(0)$ (τυχαίες τιμές στο διάστημα $(-1,1)$) και ρυθμού μάθησης η . Αρχικοποίηση του μετρητή επαναλήψεων ($\tau:=0$) και του μετρητή εποχών ($t:=0$).
2. Στην αρχή κάθε επανάληψης t (εποχή), έστω $w(\tau)$ το διάνυσμα των βαρών
 - Έναρξη εποχής t , αποθήκευση του τρέχοντος διανύσματος βαρών $w_{old}=w(\tau)$. Για $n=1,\dots,N$
 - εφαρμογή του κανόνα backpropagation για το (x^n, t^n) και υπολογισμός των $\frac{\partial E^n}{\partial w_i}$, $i=1,\dots,L$
 - Ενημέρωση των βαρών: $w_i(\tau+1)=w_i(\tau)-\eta \frac{\partial E^n}{\partial w_i}$, $i=1,\dots,L$
 - $\tau:=\tau+1$
 - Τέλος εποχής t , έλεγχος τερματισμού. Αν όχι, $t:=t+1$, goto 2

Εκπαίδευση MLP με gradient descent

- Κριτήρια τερματισμού της εκπαίδευσης (έλεγχος στο τέλος κάθε εποχής)
 - Μικρή διαφορά στην τιμή του διανύσματος βαρών μεταξύ δύο εποχών.
 - **Μικρή διαφορά στην τιμή του ολικού σφάλματος $E(w)$ μεταξύ δύο εποχών.**
 - Μείωση της τιμής του ολικού σφάλματος $E(w)$ κάτω από μια επιθυμητή τιμή.
 - **Πρόωρο σταμάτημα (early stopping):** χρήση συνόλου επικύρωσης.

MLP για προβλήματα ταξινόμησης (κωδικοποίηση κατηγοριών)

- **Κωδικοποίηση των κατηγοριών:** μετατροπή του προβλήματος ταξινόμησης σε πρόβλημα συναρτησιακής προσέγγισης, μέσω της αντιστοίχισης κάθε κατηγορίας σε κάποιο διάνυσμα (ή τιμή) εξόδου.
- Το αρχικό σύνολο εκπαίδευσης με ζεύγη της μορφής **(δεδομένο, κατηγορία)** μετασχηματίζεται ώστε να περιέχει ζεύγη της μορφής **(δεδομένο, διάνυσμα στόχος)**.
- **Κωδικοποίηση 1-από-p (1-out of-p)** για πρόβλημα p κατηγοριών C_1, \dots, C_p
 - Κάθε διάνυσμα-στόχος έχει p συνιστώσες (t_1, \dots, t_p) και η κατηγορία C_k κωδικοποιείται θέτοντας $t_k=1$ και $t_i=0$ για $i \neq k$.

MLP για προβλήματα ταξινόμησης (κωδικοποίηση κατηγοριών)

- Παράδειγμα: σε ένα πρόβλημα με τρεις κατηγορίες, τα αντίστοιχα τρία διανύσματα εξόδου είναι τα $(1,0,0)$, $(0,1,0)$, $(0,0,1)$
 - Απαιτείται ένα MLP με τρεις εξόδους.
- Η ταξινόμηση ενός προτύπου γίνεται εφαρμόζοντας το πρότυπο ως είσοδο στο δίκτυο και **επιλέγοντας την κατηγορία που αντιστοιχεί στην έξοδο με τη μεγαλύτερη τιμή.**
 - Όσο πιο κοντά στο 1 είναι αυτή η έξοδος και κοντά στο μηδέν οι υπόλοιπες έξοδοι, τόσο πιο αξιόπιστη είναι η ταξινόμηση.

MLP για προβλήματα ταξινόμησης (κωδικοποίηση κατηγοριών)

- Ειδικά για την περίπτωση δύο κατηγοριών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και κωδικοποίηση με μία έξοδο:
 - αντιστοιχίζουμε την έξοδο $t=1$ στην μια κατηγορία (C_1)
 - και την έξοδο $t=0$ στην άλλη κατηγορία (C_2).
- Στην περίπτωση αυτή, η ταξινόμηση ενός δεδομένου εισόδου γίνεται ως εξής:
 - αν η έξοδος είναι μεγαλύτερη του 0.5 τότε το πρότυπο ταξινομείται στην κατηγορία C_1 , αλλιώς στην κατηγορία C_2 .